

СИМВОЛІКА БОЛГАРСЬКИХ НАЗВ САДОВО-ГОРОДНІХ РОСЛИН У ЛІНГВОЕТНОКУЛЬТУРНОМУ АСПЕКТІ

Статтю присвячено вивченню болгарських назв садово-городніх рослин в етнокультурному аспекті. Функції найменувань рослин досліджено крізь призму народних уявлень, вірувань, традицій, стереотипів. Доведено, що етнолінгвістичні характеристики болгарських флорономенів указують на відношення між рослинами та іншими об'єктами, поняттями і явищами етнокультурного рівня. Основну увагу в роботі приділено назвам, що вживаються у фольклорних текстах – ліричних піснях, прислів'ях та приказках, загадках, чарівних казках тощо. При необхідності застосовується етимологічний аналіз найменувань. Лінгвокультурні характеристики болгарських назв садово-городніх рослин розкриваються через дослідження функції найменувань у фольклорних творах різних жанрів. У статті наголошено на необхідності комплексного вивчення болгарських найменувань рослин у зв'язку з етнокультурною спадщиною.

Ключові слова: болгарські назви садово-городніх рослин; лінгвоетнокультурна семантика; порівняння; символ; паремія.

Найменування садово-городніх рослин активно функціонують у слов'янських мовах. Взаємодіючи з іншими об'єктами навколишньої дійсності та акумулюючи життєвий досвід носіїв мови, назви рослин формують стійкі лінгвокультурні асоціації. Прикметні перцептивні й функціональні характеристики садово-городніх рослин систематично реалізуються у болгарських прислів'ях та приказках, використовуються для складання загадок, слугують засобами поетичного осмислення дійсності в народних піснях тощо. Тому вивчення лінгвоетнокультурного потенціалу слов'янських найменувань рослин є актуальним завданням сучасної лінгвістики.

У болгарській лінгвославістиці проблема функціонування назв рослин у системі фольклорних уявлень і традицій слов'янського етносу залишається недостатньо опрацьованою. До наукових здобутків у цій галузі можемо віднести статті М. Мілчевої (присвячені ролі назви винограду у болгарській християнській картині світу) [17], Р. Каблешкової (про культурні рослини у віруваннях та звичаях болгар) [14], згадки про деякі фразеологічні звороти та паремії з назвами рослин у Б. Нормана [19] та ін. У східнослов'янській етнолінгвістиці найменування рослин досліджувалися як етнокультурні символи у працях В. В. Жайворонка [11; 12], Л. В. Савченко [20], В. М. Топорова [21]. У західнослов'янській лінгвістиці про символіку назв культурних рослин у фразеології згадують у своїх дослідженнях Л. І. Даниленко [9], І. М. Мирошніченко [18]. Порівняльну характеристику слов'янських фразеологізмів пропонує О. П. Левченко, у праці якої аналізуються, з-поміж інших, і деякі болгарські фразеологічні одиниці з фітонімним компонентом [16].

Оскільки у сучасній болгарській лінгвославістиці назви більшості садово-городніх рослин залишаються поза спеціальною увагою, то вони стали **об'єктом наукового дослідження. Предметом дослідження** є етнолінгвокультурна семантика та символіка назв садово-городніх рослин у болгарській народній творчості.

У статті використано матеріали двотомного Фразеологічного словника болгарської мови, збірників «Болгарська народна творчість», «Болгарська народна поезія і проза», «Болгарські народні загадки» і т. ін.

Мета роботи – встановити і дослідити ознаки, що вказують на етнокультурну семантику болгарських назв садово-городніх рослин, та встановити їх специфіку.

У результаті опрацювання лексичного матеріалу було визначено близько 40 фітосимволів – назв садово-городніх культур, що використовуються у болгарській народній творчості. Це назви – *пипер*, *пиперка* «перець», *тиква*, *кратуна* «гарбуз», *ябълка* «яблуко, яблуня», *круша* «груша», *череша* «черешня», *грозде* «виноград» та ін.

Найменування городніх рослин та їхня лінгвокультурна характеристика. За нашими спостереженнями, найчастіше у болгарських фольклорних текстах згадується назва назва *пипер*, *пиперка* (*Capsicum L.*, перець стручковий). Найменування вважається запозиченим із д.-грец. *πίπερι* (що з сер.-інд. *pīpārī* < д.-інд. *pīpārī* «ягода») або новогрец. *πιπέρι* «перець» через лат. *piper* [3, т. 5, с. 248]. У болгарських прислів'ях та приказках *пипер* асоціюється з лихою, злобною, уїдливою людиною: *лют като пиперка* «злий як перець» [1, с. 33], *лют като пипер* «т. с.» [6, т. 12, с. 246], *почервенял като пиперка* «почервонів (від

злості) як перець» [1, с. 56]. Назва *пипер* вживається і тоді, коли хтось своєю поведінкою чи словами завдає іншій людині ще більшого болю, допікає: *сипва пипер върху раната* («сипле перець на рану») [1, с. 109]. Назва перцю вживається і на позначення скромного достатку: «*Сол и пипер да е, най сговор да е*» («Хай буде лише сіль та перець, аби була злагода») [1, с. 81]. Перець як щось маловартісне, порівняно з більш поживними овочами, фігурує і в прислів'ї: «*За хилядо гозба, за пара пипер*» («За тисячу – частування, а за гріш – лише перець») [6, т. 12, с. 178].

Назва *тиква* (*Cucurbita*, гарбуз) має дві версії щодо походження, і кожна з них по-своєму відображається у болгарській народній творчості. Прибічники гіпотези про іншомовні витоки цього фітономена виводять назву *тыку з гальс. *tukkos, пор. лангедокськ. *tūko* «гарбуз, голова» [22, т. 4, с. 130]. У болгарських пареміях гарбуз також ототожнюється з головою – переважно у негативному плані (гарбуз = нерозумна голова): *тиквата му е зелена* («у нього гарбуз ще зелений») – говорять про людину, яка ще не набралася розуму [23, т. 2, с. 397].

Друга версія пов'язує назву *тиква* з *tūkъ «жир», *tūti «гладшати» [22, т. 4, с. 131]. *Тиква* – образливе порівняння для негарної дівчини: «*Мома на глед, като тиква на плет*» («Дівчина на вигляд, як гарбуз на тині») [6, т. 12, с. 258]. Із гарбузом асоціюється хтива жінка: «*Която тиква ходи често на кладенчето, скоро се строшава*» («Якщо гарбуз часто ходить до криниці, то швидко псується») [6, т. 12, с. 234]. У буквальному значенні – гарбуз починає гнити від надлишку вологи. Водночас вислів «*ходя на кладенчето*» «ходити до криниці» можна трактувати як «ходити на побачення», адже біля криниці традиційно зустрічалася молодь.

Цей фітономен уживається і в інших фразеологічних сполуках. *Тикви и бърдокви* («гарбузи та ріпа») – означає «порожні, безглузді балачки» [23, т. 2, с. 397]. Гарбуз асоціюється за формою з нічним горщиком. Вислів: «*в една тиква пърдим*» («в один гарбуз (горщик) ходимо») означає «живемо разом, товаришуємо» або «приблизно однаково мислимо» [23, т. 2, с. 748].

Синонімом до болгарського *тиква* є *кратуна*: «*Присмяла се ѝ тиквата на картуната, че у картуната дълга опашка*» («Сміявся гарбуз із гарбуза, що в того довгий хвіст») [6, т. 5, с. 107]. «*Не било в тикви, та в кратуни*» – говорять тоді, коли людина свого часу не бачила користі у чомусь більш цінному, кращому, а тепер сподівається отримати вигоду від чогось гіршого, менш цінного, або тоді, коли вже запізно. Так само *кратуна* може вказувати на розумові здібності людини: «*куфа е крътуната му*» («в нього порожній гарбуз») [6, т. 12, с. 237], у значенні «голова», «*главата му е празна кратуна*» «т. с.» [23, т. 2, с. 637], «*не му стига кратуната*» («його гарбуза на це не вистачає») [23, т. 2, с. 637]. Позитивна оцінка розумових здібностей реалізується у вислові «*сече му кратуната*» («у нього варить гарбуз») [23, т. 2, с. 637]. В інших випадках *кратуна*, *тиква* вживаються у болгарській мові як символ людської пихи: «*Кога стана кратуна, кога опаш навире*» («Ще не став гарбузом, а вже хвоста задер») [6, т. 12, с. 218], «*Кога тиква стана, кога опашка пусна*» («Ще не став гарбузом, а вже хвоста відростив») [1, с. 43] – про людину, яка лише нещодавно досягла певних успіхів у професійній чи фінансовій сфері, але вже вважає себе кращою за інших. Крім того, гарбуз асоціюється з не дуже розумною людиною, яка має себе за знавця чогось: «*Каквото ръмоли тиквата/кънти кратуната, не ще бъде скоро Великден*» («Що б там гарбуз не гомонів, а Великдень не скоро») [6, т. 12, с. 207].

У болгарських фольклорних текстах згадуються назви бобових культур – *боб*, *фасул* (*Phaseolus* L., квасоля). Найменування *боб* вважається за похідне від і.-е. *bhabo-s або *bhabhā та генетично пов'язується з рослиною *Vicia faba* L., біб звичайний. Нове значення «квасоля» лексема *боб* отримала після завезення нової рослини роду *Phaseolus* з Америки [3, т. 1, с. 59]. Визначальною характеристикою бобу та квасолі є округла форма їхніх плодів, здатність під дією вологи збільшуватися в розмірах. Про вагітну жінку жартують, ніби вона «*яла боб*» («наїлася квасолі (бобу)») [14, с. 192], що пов'язано, ймовірно, зі здатністю бобових «надимати живіт». У Пловдивському краї кажуть, що «*на българина маята му е от фасул*» («у болгарина дріжджі з квасолі»), у зв'язку з тим, що квасолі тут їдять так само часто, як і хліб [14, с. 192]. Взагалі, страви з квасолі та бобу у болгарській кухні – традиційні. Тому приказка: «*Заповядай, куме, и от бобът*» («Пригощайся, куме, і квасолею») [6, т. 12, с. 153] присвячена скупим господарям, які не схильні частувати гостей вишуканими найдками. Приказка: «*Научил се поп на пражен боб, свършил се боб, отучил се поп*» («Звик піп до смаженої квасолі, скінчилася квасоля – піп відвик») [1, с. 75] пов'язана з тим, що людині, яка звикла до чогось доброго, потому важко відвикати. Під метафоричною назвою «*насян боб*» («насяний біб») у загадках зашифровано зорі, які охороняє «*старец*» (місяць) [8, с. 72].

Із найменувань зернових культур у болгарській народній творчості найчастіше вживаються *ръж* (*Secale* L.) та *пшеница* (*Triticum* L.). Це назви праслов'янського походження – з *гъгъ < і.-е. **rughjo-* [3, т. 6, с. 364] та відповідно *ръшеніса [3, т. 6, с. 32–33]. Деякі давні молитви про дощ, які нині сприймаються як жартівливі, містять найменування злакових рослин. «*Дай боже дъжд, да се роди пшеница, да си зема женица*» («Дай, Боже, дощу, щоб уродила пшениця і щоб я взяв собі жіночку») та «*Дай боже дъжд, да се роди ръж, да си зема мъж*» («Дай, Боже, дощу, щоб уродило жито і щоб я взяла собі чоловіка») [6, т. 12, с. 141]. Назвою *пшеница* у народних загадках зашифровано зорі в небі: «*синя риза, пълна с просо и пшеница*» («синя сорочка, повна проса та пшениці») [8, с. 106].

Ориз (*Oryza sativa* L., рис) має давньогрецьке походження – з *ορίζιον*, зменш. від *ορίζα* «рис» [3, т. 4, с. 921–922]. Рис – культура, що для слов'янських народів слугує показником високого рівня матеріального добробуту (не кожен пересічний селянин може дозволити собі систематично харчуватися стравами з рису). Вживання назви *ориз* у пареміях пов'язано зі зневагою до людей, розбещених багатством, які самі не знають, чого хочуть: «*Не ще мляко с ориз, иска*

ориз с мляко» («Не хоче молока з рисом, хоче рису з молоком») [1, с. 76].

Символіка назв плодів чагарників. У болгарському фольклорі часто вживається назва *лозе* – збірна від псл. *lazā «лоза» [3, т. 3, с. 458] у значенні «виноградний кущ, виноградник». Назва пов'язується з поняттям «нелегка та відповідальна праця»: *«Лозето не ще молитва, ами мотика»* («Виноградникові потрібна не молитва, а сапа»), *«Лозето не ще дядо попа, иска чичо пота»* («Виноградникові потрібен не дідусь-піп, а дядько-піт») [ВН 3, с. 576]. Приказка: *«Не ми трябва на баир лозье»* («Мені не потрібен виноградник на пагорбі») [6, т. 12, с. 288] означає небажання людини брати на себе ризик, свідомо ускладнювати собі життя. Важка праця завжди винагороджується: *«Комуто лозе прекопано, той има пълна бъчва»* («Хто обкопав виноградник, той матиме повну діжку (вина. – О. М.)») [6, т. 12, с. 232].

Назва *лозе* часто функціонує у болгарських пареміях разом із найменуванням плодів цієї рослини – *грозде* «виноград (плоди)». Генетично *грозде* – не родо-видова назва *Vitis*, винограду, а найменування частини рослини – суцвіття чи супліддя, від *грозд* «китиця» [3, т. 1, с. 283]. Пор. укр. *гроно*, рос. *гроздь*, болг. *гронка* «китиця, щитоподібне суцвіття або супліддя» [3, т. 1, с. 285]. Проте виноград – найтипівіший представник болгарської флори, який відзначається відповідною формою супліддя. Це вплинуло на функціонування флороніма *грозде* і як наукової назви рослин роду *Vitis*, і як побутового найменування плодів.

У болгарських пареміях плоди винограду часто протиставляються кущеві винограду, на якому ростуть. Наприклад: *«Влязъл в лозе, та не му харесва гроздето»* («Заліз у виноградник, а виноград йому не до смаку») [1, с. 76] – про того, хто розпочинає якусь справу, не розуміючи, чим вона може для нього скінчитися. У прислів'ї *«Младо лозье, кисело грозье»* («Молода лоза – кислий виноград») [6, т. 12, с. 255] з виноградним кущем порівнюється молода людина, а з плодами – її норів (гарячковість, несприйняття критики, небажання враховувати досвід старших) або ж результати її праці (неякісна робота через відсутність потрібного досвіду).

Грозде може символізувати мету, яку людина, при неможливості досягти, вважає за непотрібну: *«Кисело гроздето, че не го стига лисицата»* [6, т. 12, с. 214]. Найімовірніше, цей образ узят з відомої античної байки, де лисиця, побачивши, що не може дістати винограду, заспокоювала себе, буцімто він зелений.

Виноград протиставляється дикорослим чагарникам, коли йдеться про те, що людина некультурна, неосвічена не може досягнути того, на що здатна людина інтелігентна: *«Див глог питомно грозье не ражда»* («Дикий кущ домашнього винограду не родить») [6, т. 12, с. 152].

У народних піснях виноград може уособлювати дівочу вроду: *«не била лоза винена, туку ми била девойка»* («то була не лоза виноградна, то була дівчина») [5, с. 559]. Зелені стебла винограду (разом із плодами) використовуються для виплітання весільних вінків – на здоров'я, багатство та кохання: *«Вило моме три зелени венци [...] трето вило от църноно*

грозье» («Плела дівчина три зелені вінки [...] третій плела з чорного винограду») [5, с. 575].

Назви фруктових дерев у болгарській лінгвокультурі. *Ябълка* (яблуко, яблуня, *Malus L.*) – назва походить із псл. *(j)ablъko, що з і.-с. *āblu- [10, т. 6, с. 530]. Яблуко – символ жіночого начала, цноти, дівочої вроди. У болгарських колядках знаходимо порівняння доньки з яблуком – *«Израсла ми е ябълчица [...], не ми било ябълчица, най ми било малка мома»* («Виросло в мене яблучко, [...] то не яблучко, а маленька дівчинка») [5, т. 2, с. 155]. *«Девойко, девойко, цървено яболко!»* «Дівчино, дівчино, червоне яблуко!» – цими словами парубок розпочинає розмову з дівчиною, яка йому сподобалася [5, с. 514]. *Казанлъшка ябълко* «яблуко з Казанлика» – так звертається до дівчини юнак в іншій пісні [4, с. 27]. *Цървена като ябълка* «червона як яблуко» – це характеристика здорової дівчини до того, як вона стала жертвою страшної епідемії [4, с. 37]. Порівняння з яблуком використовується і як позитивна оцінка людини, якій можна довіряти, яка має добрий характер: *«Да си ябълка, в пазва да те туря»* («Жаль, що ти не яблуко, тебе хоч до пазухи клади») [6, т. 12, с. 139], хоча цей вислів може набувати й іронічного забарвлення.

Дозріле яблуко символізує дорослішання дівчини, її готовність стати дружиною та матір'ю. Стиглі плоди мають або впасти на землю, або ж їх зриває наречений [5, т. 2, с. 152]. Іноді парубок може й украсти яблуко, що означає викрадення нареченої з батьківського дому [5, т. 2, с. 220]. *Златна ябълка* підноситься і в подарунок – наречена віддає її весільному свідкові [6, т. 7, с. 181]. В одній із болгарських народних казок царівна кидає золотим яблуком у парубка-сироту, за якого бажає вийти заміж [15, с. 35].

Две ябълки позлатени, [...] посребрени фігурують у пісні про дівчину, що, замітаючи подвір'я, знайшла їх на землі. Яблука перетворилися на гадюку, яка залізла Дойні до рукава і яку ніхто не міг звідти витягти, крім нареченого. Силою свого кохання парубок перетворив гадюку знову на яблука [4, с. 23].

Яблука символізують також зв'язок людини з Богом; за допомогою яблука Бог забирає недужу людину з земного світу. В одній із пісень Господь дає ангелові кілька яблук, аби почастивав недужу дівчинку та її батьків. Побачивши, що дочка їсть яблука, батьки заспокоюються, вважаючи, що їй полегшало, і виходять надвір. Тим часом дочка відходить на той світ [5, т. 4, с. 98–99].

У болгарському фольклорі яблуку протиставляється *дюла* (айва, *Cydonia L.*). Назва походить із грецької кудьокіа *μαλα* «кидонські яблука» від грецької назви поліса Кидонія (о-в Крит), звідки нібито привезено рослину [3, т. 1, с. 469]. У народних загадках фігурує і назва перезрілого плоду – *«Зряла дюла и презряла»* («Зріла айва й перезріла») – про чоловіка, який на старість вирішив одружитися [5, т. 2, с. 175]. В одній із пісень *дюла* пов'язується з хворобою: юнак, який не одужує й не помирає, просить дівчину серед зими зірвати йому плід айви [4, с. 32].

Круша (*Pyrus L.*, груша) – назва праслов'янського походження, з *gruša, *krušā [3, т. 3, с. 32]. Ця назва вживається в іронічних порівняннях: *«Пресяда му*

като зелена круша» («Застрає в горлі, як зелена груша» – про нахабну, набридливую людину) [1, с. 48], у пареміях із семантикою абсурдності: «Яж, бабо, гнили круши, да ти растат зъбите» («Іж, бабо, гнили груші, щоб зуби росли») – коли вже пізно, немає сенсу щось робити) [1, с. 320].

Назва *круша* використовується і з метою підкреслення ролі спадковості – дитина така сама, як і її батьки (у негативній оцінці): «Де ще падне крушката, ако не под крушата» («Де може впасти грушка, як не під грушею») [6, т. 12, с. 147].

Найменування *череша*, *чуреша* (*Prunus avium* L., черешня). Походить із псл. *čeršja < і.-с. *k^(w)erəso-s «темний, чорний» [7, с. 25-26]. Назва вживається у болгарських народних піснях як символ жіночої вроди. Переважно *череша* – це метафорична назва карих або чорних очей. *Черна чуреша* – звертання до чорноокої дівчини [13, с. 163]. Назва *череша* використовується і в іронічних порівняннях: «Зобе думите като череша» («Лускає слова як черешні» – про балакучу людину) [1, с. 222].

Фітономен *череша* фігурує і як символічна назва принади – чогось смачного, солодкого. Прислів'я застерігає людину від зажерливості: «Дето чуеш много череша, не земай голяма кошница» («Якщо почувеш, що десь багато черешень, не бери великого кошника») [6, т. 12, с. 151].

Іноді назви дерев та плодів використовуються як обставинні маркери: герої пісні «Израсло дърво високо» («Виросло дерево високо») спостерігають *вишни череша* «вишні-черешні» та визначають, скільки часу провели в дорозі: «Га са за булка тръзнали, [...] вишни череша цъфтяха, га са са с булка върнали, [...] вишни череша зрееха» («Коли поїхали по молоду, [...] вишні-черешні цвіли, коли повернулися з молодю, [...] вишні-черешні дозрівали»). Перед весіллям свати частують молоду черешнями, даючи їй зрозуміти, який довгий і важкий шлях пройшов наречений, аби запропонувати руку й серце. [13, с. 164–165].

У болгарських прислів'ях та приказках фігурує також назва *орех* (*Juglans regia*, горіх волоський) з псл. *agěxъ [3, т. 4, с. 920–921]. Лексема *орех*, що означає як плід, так і дерево, у пареміях стає елементом опозиції «дерево (початок праці) – плоди (вдале завершення)»: «Един гледа (вар. сади) ореха, друг яде орехите» («Один доглядає (вар. садить) горіхове дерево, а інший їсть горіхи») [6, т. 12, с. 166, 167]. Горіх стає уособленням провини, яка обов'язково випливе назовні: «Орехи се не крият» («Горіхів не сховаєш») [1, с. 115]. Назва горіха є елементом опозиції «велике – мале»: великому плоду горіха протиставляються дрібні плоди ліщини – *лешник* (*Corylis colurna* L.): «Два лешника на един орех надвиват» («Два (лісові) горішки подужають один (волоський) горіх») [1, с. 82], «Два лешника един орех счупват» («Два горішки ламають один горіх») [6, т. 12, с. 145]. За допомогою назви горіха метафорично описується людина, яка мовчить: «(като че ли) орехи има в устата си» («наче в нього горіхи в роті») [2, с. 403]. В образі горіха в народних загадках втілено місяць – *само един орех* («лише один горіх»), навколо якого – *тава, пълна с лешници* («таця, повна горішків») – зорі [8, с. 77]. У інших загадках саме волоськими горіхами названо зірки в небі: «Една тава с орехи» («Таця з горіхами») [8, с. 95].

Отже, назви садово-городніх рослин активно вживаються у болгарській народній творчості – піснях, загадках, прислів'ях, приказках та ін. Більшості досліджених найменувань притаманна антропоморфність, деякі назви рослин асоціюються з космічними об'єктами (небо, місяць, зорі тощо). Найменування рослин можуть ставати елементами опозицій (великий – малий, домашній – дикий, смачний – несмачний і т. ін.). Назви садово-городніх рослин уживаються в іронічних порівняннях (у прислів'ях та приказках), а також активно функціонують у народній любовній ліриці, слугуючи символами вроди (найчастіше дівочої, жіночої).

ЛІТЕРАТУРА

1. 5000 избрани български пословици и поговорки / под ред. на М. Григоров, К. Кацаров. – София : Наука и изкуство, 1964. – 338 с.
2. Болгарско-русский фразеологический словарь / под ред. А. Кошелева, М. Леонидовой. – Москва ; София : Наука и искусство, 1974. – 635 с.
3. Български етимологичен речник. В 7 т. – София : БАН, 1971.
4. Български народни балади и песни с митически и легендарни мотиви / Л. Богданова, Ст. Бояджиева, Н. Кауфман и др. // Сборник за народни умотворения и народопис. – Кн. LX. Част 2. – София : БАН, 1994. – 927 с.
5. Български народни песни. Събрани от братя Миладиновци Димитрия и Константина. / Под ред. на П. Динеков. – София : Български писател, 1961. – 693 с.
6. Българско народно творчество. В 12 т. – София, 1962–1963.
7. Георгиев Вл. Въпроси на българската етимология. / Вл. Георгиев. – София : Издание на БАН, 1958. – 158 с.
8. Георгиева-Стойкова Ст. Български народни гатанки. / Ст. Георгиева-Стойкова. – София : БАН, 1961. – 231 с.
9. Даниленко Л. І. Національно-культурна семантика чеської фразеології / Л. І. Даниленко. – К. : [б. в.], 2000. – 176 с.
10. Етимологічний словник української мови. В 7 т. / Редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. / АН УРСР – Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1982.
11. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури. Словник-довідник. / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
12. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика. Нариси. / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 261 с.
13. Израсло дърво високо. Народни песни. / Съст. В. Бончов. – София : Български писател, 1950. – 215 с.
14. Каблешкова Р. Културните растения във вярванията, обичаите и народното творчество в Пловдивско / Р. Каблешкова // Растителният и животинският свят в традиционната култура на българите. Доклади от X-та Национална конференция на българските етнографи. Стара Загора, 2003 / Редколегия: Р. Попов, Св. Ракшиева, Цв. Бончева. – София : БАН – Етнографски институт с музей, 2003. – С. 190–197.

15. Късметливата Неда. Български народни приказки от Бесарабия и Таврия / Съст. Е. Стоянова, Ив. Стоянов. – София : Изд. къща «Фльоир», 1994. – 125 с.
16. Левченко О. П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект : [монографія] / О. П. Левченко. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 352 с.
17. Милчева М. Лозата, гроздето и виното в Библията / Растителният и животинският свят в традиционната култура на българите. Доклади от X-та Национална конференция на българските етнографи. Стара Загора, 2003 / Редколегия: Р. Попов, Св. Ракшиева, Цв. Бончева. – София : БАН – Етнографски институт с музей, 2003. – С. 64–82.
18. Мирошніченко І. М. Фразеосемантичне поле «працьовитість/неробство» в польській мові. / І. М. Мирошніченко. – К. : Наукова думка, 2014. – 247 с.
19. Норман Б. Ю. Болгарский язык в лингвострановедческом аспекте: курс лекций / Б. Ю. Норман. – Мн. : БГУ, 2005. – 131 с.
20. Савченко Л. В. Феномен етнокодів духовної культури у фразеології української мови: етимологічний та етнолінгвістичний аспекти / Л. В. Савченко. – Сімферополь : Доля, 2013. – 600 с.
21. Топоров В. Н. Заметки о растительном коде основного мифа / В. Н. Топоров // Балканский лингвистический сборник. – М. : Наука, 1976. – С. 196 – 207.
22. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. В 4 т. / М. Фасмер. – М. : Прогресс. – 1986–1987.
23. Фразеологичен речник на българския език / под ред. на К. Ничева, С. Спасова-Михайлова, Кр. Чолакова. – Т. 1–2. – София : 1974.

А. В. Малащ,

Институт языкознания имени А. А. Потебни НАН Украины, г. Киев, Украина

СИМВОЛИКА БОЛГАРСКИХ НАЗВАНИЙ САДОВО-ОГОРОДНЫХ РАСТЕНИЙ В ЛИНГВОЭТНОКУЛЬТУРНОМУ АСПЕКТЕ

Статья посвящена изучению болгарских названий садово-огородных растений в этнокультурном аспекте. Функции наименований растений исследованы через призму народных представлений, верований, традиций, стереотипов. Доказано, что этнолингвистические характеристики болгарских флорономенив указывают на отношение между растениями и другими объектами, понятиями и явлениями этнокультурного уровня. Основное внимание в работе уделено названиям, которые употребляются в фольклорных текстах – лирических песнях, пословицах и поговорках, загадках, волшебных сказках и тому подобное. При необходимости применяется этимологический анализ наименований. Лингвокультурные характеристики болгарских названий садово-огородных растений раскрываются через исследование функции наименований в фольклорных произведениях различных жанров. В статье отмечается необходимость комплексного изучения болгарских наименований растений в связи с этнокультурной наследием.

Ключевые слова: болгарские названия садово-огородных растений; лингвоэтнокультурна семантика; сравнения; символ; паремия.

O. Malash,

O. O. Potebnya Institute of Linguistics National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

LINGUO-ETHNO-CULTURAL SYMBOLICS OF THE GARDEN PLANT NAMES IN BULGARIAN

The paper provides an analysis of Bulgarian names of garden plants in the ethno-cultural light. We explore the functions of the plant names in terms of folk perceptions, customs and stereotypes. It is proved that ethno-lingual features of the Bulgarian names of garden plants point to their relations with other ethno-cultural objects, conceptions and phenomena. We pay a particular attention to plant names mentioned in folklore texts – lyric songs, proverbs and sayings, riddles, fairy tales etc. If necessary the etymological analysis of the names is applied. Linguo-cultural peculiarities of the Bulgarian garden plant names are discovered through studying functions of a particular name in folklore texts of different genres. The article emphasizes the necessity of complex studying Bulgarian plant names relative to the ethno-cultural heritage.

The analysis of the language material reveals that garden plants names are used intensively in the Bulgarian folklore. Most of the researched nomens are notable for their anthropomorphism. Some names are associated to astronomic objects (the sky, the moon, the stars etc.). These phytonyms can be involved in different oppositions (large – small, domestic – wild, delicious – not delicious and s. o.). The garden plant names are used in ironical comparisons (in proverbs and sayings). Fruit names are representative for the folk love lyrics where they are symbols of the maiden beauty.

Keywords: Bulgarian names of garden plants; lingual-ethno-cultural semantics; comparison; symbol; paroemia.